

Stjepan Šiber

**PREVARE  
ZABLUDE  
ISTINA**

**RATNI DNEVNIK  
1992.**

**RABIC**

**Izdavač:**  
RABIC, Sarajevo

**Za izdavača:**  
Goran Mikulić

**Urednik:**  
Slobodan Stajić

**Recenzenti:**  
Nijaz Duraković, Stjepan Kljuić, Ivo Komšić

**Lektor:**  
Zrinka Ilić

**Štampa:**  
Rabic, Sarajevo

**Za štampariju:**  
Zijo Hadžić

**DTP:**  
Studio SEZAM  
Naslovna strana:  
Zvonko Markičević

Sarajevo, setpembar 2000.

CIP - Katalogizacija u publikaciji  
Nacionalna i univerzitetska biblioteka  
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

821.163.4(497.6)-94  
355.4(497.6) "1992" (092)

ŠIBER, Stjepan

Prezare, zablude, istina : ratni dnevnik 1992.  
/ Stjepan Šiber. - Sarajevo : Rabic, 2000. - 348  
str. ; 25 cm

ISBN 9958-703-19-X

COBISS/BIH-ID 8367878

**REPUBLIČKI ŠTAB TERITORIJALNE ODBRANE BIH**

(august/kolovoz 1991 - april/travanj 1992)

**9. august 1991:**

U Republičkom štabu Teritorijalne odbrane Bosne i Hercegovine slika za sjećanje: Raspoloženje zbog mog dolaska se kretalo od oduševljenja pripadnika štaba (Rašid Zorlak, Franjo Plečko, Sakib Mahmuljin, Miroslav Kalea, Dževad Jusić, Avdulah Kajević i drugi), do potpunog ignorantstva i čuđenja: što je ovaj došao, šta on hoće, po kakvom zadatku je došao, propitivanja, ispitivanja (Pavlović, Nikodinović, Martić, Ostojčić i drugi). Tako mi prvi dani protiču u ispitivanju, provjeravanju ali i u dokazivanju. Stekao sam utisak da ni komandant RŠTO general-potpukovnik Drago Vukosavljević, ni njegov zamjenik general-major Fikret Jakić, koji bi u decembru 1991. trebao dobiti čin general-potpukovnika, nisu bili svjesni ko im je to došao ni zašto je došao baš njima.

Nacionalni sastav RŠTO Bosne i Hercegovine bio je sljedeći: oko 60% Srba, 30% Muslimana i oko 10% Hrvata (personalno-kadrovsko i finansijsko odjeljenje su bili sto posto srpski). Ovdje nije moglo biti niti govora o nacionalnom ključu ili ravnopravnoj zastupljenosti naroda.

Narednih dana nižu se priče, ogovaranja, propitivanja i špijuniranja. Iz dana u dan mi biva sve jasnije gdje sam to došao, i iz dana u dan mi biva sve jasnije što se to sprema i što će se dogoditi u budućnosti. Pa podimo redom:

**16. august:**

Saznajem da su naoružanje i municija deset općina iz Bosanske krajine uzeti iz skladišta JNA bez odobrenja RŠTO, koji je vlasnik svega toga u ime države, odnosno Republike Bosne i Hercegovine i njenog naroda. Taj narod je to oružje i municiju kupio svojim novcem, za svoju odbranu. Ali neko je to ipak odobrio. Kasnije ću saznati da je sve to radio i odobrio komandant RŠTO BiH general Vukosavljević. Radio je tajno i po usmenom naređenju generala Tice i Adžića iz Beograda. Za te postupke nije došlo ni odobrenje od GŠ bivše JNA. Sve je rađeno po naređenju krajiškog zlikovca generala Uzelca.

Zahtijevam da se formira komisija koja će utvrditi činjenično stanje. Na sastanku kolegija komandanta u RŠTO predlažem da se naoružanje i municija oduzmu od srpskog stanovništva, u općinama gdje je podijeljeno, i da se vrati u skladišta. Prijedlog se usvaja na tom "kolegiju", ali uz veliku knedlu u grlu generala Vukosavljevića. Prijedlog je upućen GŠ bivše JNA da se oružje i municija vrate u skladište, a naoružani Srbi iz Bosanske krajine da se demobilišu i vrate na posao. (To nikad nije ostvareno. - Ovo je moja napomena poslije čitanja ovih zabilješki i njihovog pripremanja za štampu. I sve naknadne napomene u ovoj knjizi bit će stavljene u zagrade. Op.a)

**19. august:**

Saznajem da se u GŠ bivše JNA vodi podatak da u RBiH ima 20 brigada TO, a ne 14 koliko ih stvarno ima. Niko iz RŠTO do tada nije reagirao niti je odgovarao za taj lažni podatak. Nitko nije htio priznati prevaru i nikad se nije uspjelo saznati ko je zakazao.

**22. august:**

Martićevci iz Knina upadaju u Veliku Kladašu. Postaje očita saradnja martićevaca sa 5.K tj. generalom Uzelcom, odnosno hrvatskih i krajiških Srba.

**26. august:**

Iako je bila planirana, otkazuje se kupovina po sedam raketa "strijela-2.M" za okružne štabove TO Livno i Goražde, a na moje i zaprepašćenje Rašida Zorlaka, jer su pare za to bile obezbijedene u republičkom budžetu BiH. Istog dana general Vukosavljević naređuje i zabranjuje bilo kakvo kontaktiranje sa organima Republike Bosne i Hercegovine, a i medijima, bez njegovog ličnog odobrenja. On, dakle, preuzima svu vlast i sve kontakte sa zvaničnim državnim organima RBiH. Istog dana, pomoćnik za moral izvještava da je moral u drastičnom padu i da bi se vojska TO teško mogla mobilizirati.

**27. august:**

Izdajnik, general Vukosavljević, naređuje da se odgode svi kursevi u nastavnom centru u Derventi, uz obrazloženje da ne bi trebali školovati vojsku za neprijatelja, tj. ljude "koji će nam pucati u leđa". Nikakav komentar nije dozvolio.

**2. septembar:**

Šutke je primljena vijest da je u Bosanskom Novom mobilisan odred TO bez odobrenja RŠTO, navodno na osnovu procjene općinske vlade i generala Uzelca. Sve ovo pokazuje da jedinicama i štabovima RŠTO ne rukovodi RŠTO i njegov štab i komandant nego neke izdajice Uzelci i Vučurevići. (Da li je Predsjedništvo RBiH znalo za to?)

### POČINJEM UVIDATI PREVARE

**4. septembar:**

General Vukosavljević odlučuje da se sve forme obuke planirane za izvođenje do kraja godine (i za koje je Republika BiH u budžetu obezbijedila sredstva) otkazu ili da komandanti okružnih štabova TO procijene bezbjednost izvođenja planirane obuke i njega lično pitaju da li da tu obuku održe. Interesantno, komandanti su, svi do jednog, ocijenili da prilike nisu sigurne i dobili su odobrenje da obuku ne organiziraju. Ako se zna kako je teško izvesti obuku sa rezervistima, koja je uvijek praćena problemima, opijanjem i nedisciplinom, jasno je da su svi komandanti željeli da odmaraju kod kuće, ako to već sankcioniše njihov glavni šef, nego da na obuci imaju problema.

**10.**

Op  
da im  
JNA b  
naređu  
Bosan  
stva R  
Zvorni  
(Da li  
za rat  
pripre

To  
koje će  
Srbima  
ubice i

**8. c**

Opi  
tivdive  
TO Ka  
Genera  
većinsl  
komen  
jenik  
Vukos:

Na  
Livno,  
sastava  
kojega  
Hrvats  
vnog i  
Vukos:

**1. C**

Pre  
tom O  
patorsk  
1991. C  
naročit

U Ž  
koji im

**10. septembar:**

Opštine u kojima je izdajnik Uzelac mobilisao Srbe dostavile su pismeni zahtjev da im RŠTO isplati novčana primanja vojnika rezervista. Iako je zakonima bivše JNA bilo regulirano da troškove snosi onaj ko je mobilizirao vojsku, Vukosavljević naređuje da se republičke pare pošalju u te općine. To su općine Bosanska Gradiška, Bosanski Novi, Bosanska Dubica, Šipovo i Mrkonjić Grad, tako da odobrena sredstva Republike za obučavanje pripadnika TO, na primjer u Zenici, Odžaku, Kalesiji, Zvorniku, Livnu, Mostaru i drugdje, idu za mobilizirane Srbe u Bosansku krajinu. (Da li je Predsjedništvo RBiH znalo za to?) Dakle, plaćene su četničke jedinice koje za rat u Bosni i Hercegovini, protiv njenih žitelja, a naročito Muslimana i Hrvata, priprema Uzelac.

To je velika prevara i naroda i Predsjedništva BiH. Obučavaju se ljudi i jedinice koje će ubijati i klati Muslimane i Hrvate u Bosanskoj krajini, a zajedno sa hrvatskim Srbima, i u Republici Hrvatskoj. Novcima naroda Bosne i Hercegovine plaćaju se ubice naroda BiH.

**8. oktobar:**

Opštinski štab TO Cazin zahtijeva odobrenje od RŠTO RBiH da mobilizira protivdiverzantski vod svoje općine i izvrši obuku u gadanju. Isto to traži opštinski štab TO Kalesija, ali da mobilizira i odred TO svoje općine, kao i pozadinsku bazu. General Vukosavljević to ne odobrava, siguran sam zato jer su te općine sa većinskim muslimanskim življem. Vukosavljević čak ne dozvoljava bilo kakav komentar i diskusiju u vezi s tim. Važno je napomenuti da general Fikret Jakić, zamjenik i načelnik štaba (RŠTO RBiH), ne reagira na ovu i ostale odluke Vukosavljevića i ponaša se kao poslušnik.

Na moje insistiranje vodim ekipu RŠTO u okružne štabove Zenicu, Doboju i Livno, da sagledamo situaciju i borbenu gotovost tih štabova i njihovih potčinjenih sastava. U ekipu mi je Vukosavljević odredio "moralistu" pukovnika Martića (za kojega mnogi kažu da je rođak Milana Martića, koji predvodi pobunjene Srbe u Hrvatskoj), potpukovnika Franju Plečka, načelnika tehničke službe RŠTO, i rezervnog majora Špiru Pereulu, referenta u organu bezbjednosti RŠTO, glavnog Vukosavljevićevog izvršioca naoružavanja Srba u BiH oružjem TO.

**1. OKRUG ZENICA:**

Predsjednik skupštine općine Busovača otvoreno, pred svima nama i komandantom Okružnog štaba Zenica pukovnikom Ramizom Šuvalićem, tvrdi da je JNA okupatorska. Znači on je to uočio i skupio snage da kaže još sredinom desetog mjeseca 1991. On tvrdi da postoji rezerva i nepovjerenje prema TO RBiH od pripadnika JNA, naročito onih koji su došli iz Slovenije.

U Žepču su tajno formirane i obučavane četiri čete, a imaju naoružan jedan vod, koji ima zadatak da presreta i provocira vozila bivše JNA. Općinski štabovi TO i

- Ovdje se otvoreno kaže komandantu OpŠTO da je on tu još koji dan i da će se uskoro ukinuti TO.

- Zašto se mirno posmatra rasparčavanje Bosne i Hercegovine?

- Moramo reagovati brzo. Rezervni oficiri nam kažu da smo spori. Moramo ići među ljude, moramo doći do komandira odjeljenja.

- U trgovinu je neki dan ušlo 15 naoružanih ljudi, opustošili su je i rekli: "Platićemo kad se vratimo".

- Kame ližu na livadi pred djecom.

- Naš vojni obveznik je dobio poziv iz Doboja da se javi u 17. K u Tuzlu za popunu kninskog korpusa. Pečat komande garnizona Doboje.

- U Bosanskom Šamcu nacionalne stranke utiču na TO. U jedinicu JNA u Obudovcu pozivani su vojni obveznici TO srpske nacionalnosti. Odlukom predsjednika Izvršnog odbora općine robne rezerve su ukinute, bez saglasnosti Republike.

### 3. OKRUG LIVNO:

U Livnu saznajemo da je novi komandant TO Glamoč, drugi dan po prijemu dužnosti, iskoristio naređenje komande 5.K i bez znanja okružnog štaba TO otišao u Donji Vakuf, u skladište JNA i izuzeo naoružanje i municiju, a zatim je noću, tajno, mobilizirao ratnu jedinicu mjesne zajednice koja je po naredjenju RŠTO BiH bila rasformirana, te vršio gadanje i obuku. Oko 50 pušaka i municiju podijelio je po kućama. U Kupresu je predsjednik općine član SDS, a Izvršnog odbora općine član HDZ. Svaki vuče na svoju stranu, a uopće se ne sastaju i ne razgovaraju. Deset ljudi iz TO je uzeto u ratnu miliciju, bez znanja komandanta OpŠTO. Ovdje su u posljednjem periodu zabilježene dvije krađe oružja. Predstavnici bezbjednosti RŠTO bili su na uvidaju, ali "pojeo vuk magarca". U Kupresu su mi pred bezbjednjakom Pereulom tvrdili da RŠTO zna ko je kradljivac, međutim to nisam saznao. Zaključujem da su počinioci krađe pripadnici SDS.

### 28. oktobar:

Saznajem da je general Tica, zamjenik načelnika GS za TO, postavljen u komandu 5.K (u Banjoj Luci) da koordinira akcije tadašnje JNA, TO i četnika. Iz tog saznanja je sasvim jasno da se srpski živalj, koji je bio regrutiran u TO RBiH, na taj način okreće protiv Bosne i Hercegovine, tj. ostalih njenih naroda, a to znači, angažira se u četničkim hordama protiv cjelovite Bosne i Hercegovine, odnosno za njeno prisajedinjenje Srbiji. Istog dana televizija je emitirala sliku negdje iz Slavonije kako bradati četnici, Šešeljevi i Arkanovi koljači, pjevaju pjesmu "Brate Slobo, šalji nam salate, biće mesa, klat ćemo Hrvate".

### 6. novembar:

General Vukosavljević naređuje da laka protivavionska baterija PVO iz Zvornika posjedne most kod Karakaja preko Drine. Smjena svakih deset dana. Pitanja ne dozvoljava, Rašid Zorlak, Sakib Mahmuljin i ja se hvatamo za glavu. Ali šta da se

I ja povisujem ton i dreknem: "Razumijem i sve mi je jasno". A on meni: "Šta vam je to jasno?" Odgovaram: "Jasno mi je da sam u pravu" i izlazim ne čekajući njegovu reakciju.

**26. novembar:**

Iz Beograda dolazi naredenje, vjerovatno na Vukosavljevićev prijedlog, da moj pomoćnik potpukovnik Jovo Vukobrat ide za komandanta brigade TO u 5.K, tj. u Bosansku krajinu. Ta brigada bit će potčinjena lično krvniku Uzelcu, preći će rijeku Savu i boriti se protiv hrvatskih domoljuba na pakračko-gradiškom bojištu. Vukobrat naredenje prima sa negodovanjem, preda mnom, ali pred Vukosavljevićem nije bilo tako. O tome obavještavam načelnika štaba Fikreta Jakića, a on samo kaže: "Mora se, izvršite naredenje". Na moj komentar: "Znači, veži konja gdje ti gazda kaže", on se samo smije.

Istog dana odlazim u kontrolu straže u Faletićima. Osnovna primjedba, osim lošeg reda i discipline, katastrofalne neurednosti i prljavštine, bila je što nisu u elaboratu straže ucrtani položaji minskih polja i što nije postojalo naredenje za postavljanje minskih polja, kako je to Pravilo službe bivše JNA zahtijevalo. To sam upisao u Dnevnik straže. (Nikada na ovom planu ništa nije urađeno i zaključio sam da je i ovo velika prevara. Krilo se gdje su minska polja, žrtvujući i živote vojnika, stražara, samo da mi ne saznamo, kako ne bismo organizovali napad i zauzeli skladište.)

Niko osim Batimira Vukadinovića, Vukosavljevićevog čovjeka, komandanta razvojne brigade TO, nije znao gdje su postavljene mine. Ovdje, na jednoj straži na periferiji Sarajeva, saznajem da je ovo prevara i izdaja nas u RŠTO i o tome upoznajem generala Jakića, svoga šefa, a on se po običaju podsmjehuje i veli: "Vidjeću ja to". Nikada on ništa nije "vidio".

**27. novembar:**

Saznajem da pukovnik Ostojić, pomoćnik za pozadinu, u dogovoru sa Vukosavljevićem, dijeli kome hoće naoružanje Teritorijalne odbrane RBiH. Najviše dijeli "heklere", to jest minijaturne automate kalibra 9 mm, koje je za svoje potrebe nabavio SKBiH, ali ih je po naredenju Predsjedništva SFRJ, predao u skladište TO na čuvanje. To oružje se dijeli Srbima i to najviše "buđovanima" u Beogradu i Sarajevu. Vukosavljević nijednom nije išao za Beograd da neki "hekler" nije požio nekome na "poklon". Pukovnik Simonovski, makedonski Bugarin, načelnik bezbjednosti RŠTO, sve to zna i često dolazi kod mene, navodno da protestuje. On mi priznaje da se sve radi bez njegovog znanja ali uz znanje i odobrenje Špire Pereule, njegovog pomoćnika. Priznao mi je da "heklere" i snajperske nišanske sprave Vukosavljević službenim kolima vozi za Beograd i poklanja. Jedan komplet je poklonio i Blagoju Adžiću, tada načelniku GŠ JNA.

**28. novembar:**

Saznajem da Vukosavljević priprema svoju vikendicu na Romaniji da je proda četnicima. To je za koji dan i uradio i dobio 37.000 njemačkih maraka. Ti novci su

obezbj  
iz Rog  
i za taj

4. d  
Svi  
vanih p  
koji mi  
Preko s  
pukovr  
"herceg  
Mitovu  
zahtijev  
Herceg  
Vukosa  
sve dac  
razlog :

9. d  
Kon  
centrale  
Vukosa  
oblasti,  
Milutin  
general  
radova

Isto,  
Grad d  
da se ja  
mena, i  
smo ot  
Bosne  
baš ona

12.  
Na  
noj str  
Fikret  
paka ko

ta  
ši  
obezbijedeni tajno, iz privrede Bosne i Hercegovine i to od privrednih organizacija iz Rogatice. Vikendica je korištena za skladište oružja četnika iz Sokoca i Rogatice i za tajno sastajanje.

### ORUŽJE TO R BiH SE MASOVNO PLJAČKA

#### 4. decembar:

Svi magacini štabova TO iz regije Mostara su jedne noći obijeni od neidentifikovanih pripadnika JNA i sva sredstva su odvezena u "nepoznatom pravcu". Čovjek koji mi je to javio putem telefona rekao je da je moj i prijatelj Bosne i Hercegovine. Preko svojih, drugih prijatelja saznajem da se noću pojavio Spase Tatalović, tada pukovnik JNA i nekadašnji moj prijatelj, sa ovlaštenjem komandanta "hercegovačkog korpusa" generala Strugara. Taj papir je pokazao pukovniku Mitovu, komandantu OkŠTO Mostar, a ovaj mu sve dozvolio što god je Tatalović zahtijevao. Na taj način bivša JNA totalno je razoružala teritorijalnu odbranu Hercegovine. Bugarin Boris Mitov je o tome izvijestio samo generala Vukosavljevića. Drugi dan pokrećem postupak, a kao razlog navodim to što je Mitov sve dao bez ikakvog dokumenta o primopredaji te tražim da za to odgovara. Drugi razlog za pokretanje postupka nisam mogao naći.

#### 9. decembar:

Komandant 4.K general Vojislav Đurđević naređuje da se 13 telefona sa vojne centrale, koje posjeduje RŠTO BiH, dodijele nekom drugom. Protestujem, ali Vukosavljević to odobrava. Ti telefoni bit će upotrijebljeni za formiranje 2. vojne oblasti, za čijeg komandanta će doći odjednom ponovo perspektivan starješina Milutin Kukanjac, koji je iz zaleta, za 18 mjeseci, dobio dva generalska čina i sad je general-pukovnik, dakle ima isti čin kao i njegov šef i glavni Miloševićev izvođač radova na planu velike Srbije Blagoje Adžić, tada načelnik GŠ JNA.

Istoga dana Vukosavljević naređuje demanti tvrdnje komandanta OpŠTO Stari Grad da se artiljerija 4.K ukopava na Trebeviću, spremna da napadne Sarajevo. Želi da se javnosti kaže da je to samo obuka vojnika. Kako je skoro bio kraj radnog vremena, mi koji smo trebali to učiniti (Zorlak, Mahmuljin, Divjak i ja) jedan po jedan smo otišli kući, tako da smo izbjegli to objavljivanje. Međutim, isto večer, na TV Bosne i Hercegovine pojavljuje se general Đurđević i to podlo i cinički objašnjava, baš onako kako je to Vukosavljević zamislio.

#### 12. decembar:

Na stručnoj obuci oficira Republičkog štaba, a uzgred da napomenem da ni jednoj stručnoj obuci nije prisustvovao komandant Vukosavljević, ni njegov zamjenik Fikret Jakić, naređujem da se svi pripadnici pripremaju za provjeru znanja i postupaka koje svaki treba da uradi na znak mobilizacije. Svi da urade podsjetnike, a ako



ne znaju svoje postupke, neka pitaju svoje šefove ili dođu k meni da im to objasnim. Poslije te nastave neko je već sve otkučao Vukosavljeviću, koji me poziva i zabranjuje sprovedbu tog mog naređenja, sa obrazloženjem da ljudi to znaju, "da mobilizacije ni rata neće biti, neka se odmaraju, a zašto da se badava umaraju; znaju oni svoj posao". Jer trebalo je po svaku cijenu onemogućiti bilo kakve pripreme za odbranu naše države. Taj zadatak je poltron Vukosavljević dobio u Beogradu i revnosno ga sprovođio u djelo. Samo je ovaj puta bio u zabludi.

Naime, pretpostavljao je da ću to bez komentara da prihvatim. Ali toga dana (12. 12. 1991) bilo mi je sasvim jasno da je najveći izdajnik naroda Republike Bosne i Hercegovine u RŠTO upravo njen komandant i da on priprema totalnu izdaju. Izdao je svoju suprugu, koja je Muslimanka, a na sreću nije mogao izdati svoje potomstvo, jer ga ni nema. Kako mi je sve bilo jasno, počinjem tajno raditi neka dokumenta koja ću iskoristiti već 7. 4. 1992, te sa svojim prijateljima počinjem pripremati postupke.

**13. decembar:**

Poslije duže sjedeljke i na moje insistiranje, uspijevam ubijediti generala Jakića da traži od Vukosavljevića da se izvjesna količina oružja i municije izda OpŠTO, kako bi se ti ljudi imali čime braniti od eventualnih napadača. Odlazimo kod Vukosavljevića, gdje u totalno glupoj diskusiji, sa nerazumljivim obrazloženjima, Vukosavljević ubjeđuje Jakića da to ne treba raditi. Bilo mi je opet nešto jasnije i od tog dana, kako se približavao 22. 12. 1991. i podjela činova, među svojim prijateljima Jakića sam zvao "čeka-čin".

**18. decembar:**

Dobivam izvještaj da su Uzelčevi četnici obili skladište OpŠTO u Bosanskoj Krupi i pokrali sve što je bilo u njemu. Vukosavljević je to prokomentarisao jednostavno: "A šta mi tu možemo"? Na moj prijedlog da se o tome izvijeste Beograd i Predsjedništvo BiH, odgovorio je: "Nema potrebe, znaju oni da je sve što je uzeto u sigurnim rukama".

**23. decembar:**

Dobivamo naređenje iz SSNO-a da se naoružanje i municija TO razmješta na nove lokacije, po planu komande 2. VO i to na lokacije za koje neće znati niko iz RŠTO. Insistiram da Vukosavljević i Jakić o tome izvijeste Predsjedništvo RBiH i otvoreno tada prvi put upotrebljavam termin "prevara i krađa". Jakić me pred Vukosavljevićem upozorava: "Pazite što govorite, to su krupne riječi". Mislim da Predsjedništvo o tome nikada nije bilo upoznato. Međutim, ta odluka je značila da se materijalna sredstva, koja je naš narod kupovao za svoj novac i za svoju odbranu, dodjeljuju armiji koja je iz dana u dan sve više bila srpska, a ne narodna, i sve više četnička i agresorska.

**27. decembar:**

Pukovnik Pavlović, načelnik organizacijsko-mobilizacijskog i personalnog organa, veliki poltron Drage Vukosavljevića, koji je iz obavještajnog organa prešao

u ovaj potpu im je Brod JNA. zašto Oštro zato š

6.

Pu duzeć sa ob da se Dakle odbra naše su u Posta je ura pred

7.

D obna doku njego SSNO

9.

U TO F tovar goto ice, učini ram me p fotel

asnim.  
abran-  
mobi-  
ju oni  
ne za  
radu i

a (12.  
osne i  
Izdao  
stvo,  
koja  
upke.

akića  
ŠTO,  
kod  
jima,  
i od  
pri-

skoj  
lnos-  
rad i  
eto u

rove  
ŠTO.  
reno  
ćem  
ome  
stva,  
ja je

nog  
šao

u ovaj novi organ samo da bi pred penziju dobio veću platnu grupu, te moj potčinjeni potpukovnik Mile Jovičić, čija je žena Hrvatica sa Murtera, nisu htjeli, a vjerovatno im je Vukosavljević to naredio, da idu na sudenje komandantu OpŠTO iz Bosanskog Broda, Srbinu, koji je predao odječnu opremu, vlasništvo TO, vojnim obveznicima JNA. U stvari, ta oprema je izdata pripadnicima terorističke SDS. Kad sam ih upitao zašto nisu išli na vojnodisciplinski sud, pravdali su se da imaju važnije poslove. Oštro sam to zamjerio Jovičiću, a on je oborio glavu i pocrvenio, jer je znao da laže, zato što je sve zadatke dobivao od mene.

#### 6. januar 1992:

Pukovnik Ostojić forsira povlačenje protivavionskog naoružanja TO iz produžeca kao što su "Famos", "Unis", Željezara Zenica, "Krivaja" Zavidovići i druga, sa obrazloženjem da to njima nije potrebno. Govori da je to odluka "iz Beograda" da se oružje povuče u skladište JNA, kako se stranke ne bi "poubijale između sebe". Dakle, totalno prozirno obrazloženje. (Zar to Predsjedništvo R BiH i Ministarstvo odbrane R BiH nisu shvaćali? Zar nisu znali da se time totalno razoružava narod naše države?) Istoga dana pukovnik Pavlović na kolegiju komandanta izvještava da su u Loparama, Ugljeviku i Šipovu postavljeni novi komandanti OpŠTO. Postavljeni su ljudi iz SDS, a raniji komandanti su bez obrazloženja smijenjeni. Sve je urađeno a da mi na kadrovskom savjetu nismo bili upoznati. Bili smo stavljeni pred svršen čin.

### NAORUŽAVANJE SRBA SE NASTAVLJA

#### 7. januar:

Drago Vukosavljević dokazuje da je politički totalno nepismen za funkciju koju obnaša. Dolazi kod mene i u prisustvu Rašida Zorlaka zahtijeva da mu pronademo dokumente u kojima se vidi kome je potčinjen RŠTO Bosne i Hercegovine i on kao njegov komandant: da li Predsjedništvu SFRJ, Predsjedništvu BiH, generalštabu ili SSNO. Ja i Rašid samo smo se pogledali.

#### 9. januar:

U organizaciji RŠTO održava se savjetovanje o borbenoj obuci i analiza morala TO R BiH. Prisutni su svi komandanti OkŠTO i načelnici iz RŠTO. Na kraju savjetovanja o moralu predlažem zaključak: Ocjene za moral kao element borbene gotovosti davane su "iz rukava" i previsoke su. Davane su većinom četvorke ili petice, a moral nikada nije bio lošiji nego sada. Obratio sam se skupu pitanjem: "Šta učiniti da se ocjena za moral i sam moral poboljša i da ocjena bude realna?" Zato citiram Njegoša: "U dobru je lako dobar biti, na muci se poznaju junaci". Vukosavljević me prekida i veli: "Znam ja još jednog koji je citirao Njegoša pa je taj zglajzao sa fotelje. Pazite se da se i vama to ne desi."

SELIME, TI I JURE NEMATE MUDA

**31. januar:**

Sa ekipom prisustvujem savjetovanju o borbenoj obuci i vaspitanju tuzlanskog OkŠTO u Domu Armije u Tuzli. Tom savjetovanju, po mojoj želji, prisustvuje i tuzlanski gradonačelnik Selim Bešlagić. U raznim referatima i diskusijama iznose se sljedeći podaci iz 1991:

- od planiranih osam, izvedena je obuka u samo pet općina,
- pojedini općinski štabovi nisu izveli nikakvu obuku,
- uveliko se vrši polarizacija članova štabova, pod uticajem stranaka,
- natura se od JNA plan obuke koji je raden za aktivan sastav JNA, a ne za TO (iz ovog su vidljive namjere JNA),
- nikakve zakonske sankcije se ne primjenjuju protiv onih koji ne dođu na obuku i dr.

Poslije savjetovanja razgovarao sam sa Selimom Bešlagićem. Pomalo direktno, a više zakukuljeno, govorio sam mu šta očekujem uskoro. On je imao svoje mišljenje. Govorio je da u Tuzli živi dvadeset naroda-nacionalnosti, da gradske vlasti imaju odličnu saradnju sa Armijom, da se u Tuzli neće dogoditi rat i dr. U jednom momentu sam mu rekao da imam dojam da ni on nema muda, kao što ih nema ni njegov premijer Jure Pelivan. On mi odgovara: "Nemaš ni ti Stjepane, kad si u uniformi i pod opasacem". Ja mu odgovaram: "Vidjet ćemo".

Za moj boravak u Tuzli saznao je i tadašnji komandant 17. korpusa general Sava Janković. (To je onaj general koji je u Bijeljini predavao raport Arkanu). Poziva nas obojicu da dodemo u njegov kabinet. Polazimo i na prijavnici, na ulazu u zgradu Komande, zaustavljaju nas policajci i traže od mene da odložim pištolj kod njih, do povratka od generala Jankovića. Neću to da učinim i oni mi kažu da ne mogu ući sa pištoljem. Kažem: "Pozdravite svog komandanta i kažite mu da mene niko nikada neće razoružati". Selimu predložim da on sam ide, ali on neće bez mene pa se obojica vraćamo u Dom JNA u Tuzli.

Malo zatim general Janković po nas šalje prvo svog sekretara, zastavnika, a zatim i svog zamjenika, nekog pukovnika koji, naposljetku, kaže da ja izuzetno mogu ući sa pištoljem. Polazimo prema zgradi Komande. a Bešlagić mi šapće: "Bogami, Stjepane, haman ti imaš muda". Tad nam je general Janković rekao da sam prvi i jedini oficir koji je u njegov kabinet ušao naoružan. Čak su i Kadrijević i Adžić, prilikom posjete toj komandi, odložili svoje pištolje na prijavnici.

**3. februar:**

Na kolegiju pukovnik Simonovski, načelnik bezbjednosti RŠTO, izjavljuje da je u Bihaću i Han Pijesku u toku privođenje kradljivaca naoružanja i vojne opreme. (Medutim, lagao je ili mu je naredeno da laže. Nikada niko nije uhapšen.)

ati  
g i

On mi odgovara da on komanduje TO a ne ja i da je to njegov problem. Nakon dva-tri sata dobivam informaciju da SDS u Čelebićima. Prebučju i Jošanki sprema napad na Foču. I u Goraždu je stanje napeto. SDS se sprema za napad, a SDA za odbranu.

**26. mart:**

ala  
vil-  
2. i  
nu.  
va  
rdi

U Goražde na posao u OkŠTO nisu došli članovi štaba srpske nacionalnosti. Skladište Rabić, kod Dervente, opljačkano je preko noći od jedinica JNA. U tom skladištu čuvano je naoružanje i municija OpŠTO Bosanski Brod, Derventa, Odžak, Modriča, Bosanski Šamac i Gradačac.

**27. mart:**

na  
rić

Komandant OpŠTO Rudo izvještava dežurnog operativnog RŠTO da se više neće javljati u Sarajevo, niti u Goražde, tj. OkŠTO Goražde, kome je bio potčinjen, nego komandantu zonskog štaba TO Titovo Užice. Drago Vukosavljević je opet u Beogradu i odatle telefonom naređuje našem dežurnom da mu se javi komandant OkŠTO Tuzla. Skupština opštine Jajce i njen predsjednik Karadžić (ali ovaj je Musliman) traže odobrenje za mobilizaciju jedinica TO toga grada kako bi kontrirali već mobiliziranim četnicima u Šipovu, Mrkonjić Gradu i Banjoj Luci. Rašid Zorlak i ja predlažemo generalu Jakiću da se na večerašnjoj sjednici Predsjedništva RBiH proglasi opšta mobilizacija svih jedinica TO naše Republike. Poslije duže polemike Jakić prihvata taj prijedlog, samo da mu nas dvojica uradimo elaborat. Tako je i bilo. Međutim, uvečer, dakle prije sjednice Predsjedništva, dežurni me obavještava da je stigao Vukosavljević iz Beograda i da će on ići na sjednicu Predsjedništva a ne general Jakić.

in-  
ni  
ik  
og  
ra  
ki  
ze

(Kasnije saznajem da na toj sjednici Vukosavljević nije ni predložio mobilizaciju jedinica TO Bosne i Hercegovine. On je na sjednici šutio kao mumija, ali je zato organizirao posao u Tuzli.)

**31. mart:**

i  
je  
on  
r-  
ez  
od  
to  
co

Vukosavljević naređuje da rukovodioci sektora i organa izvrše testiranje starijina: ko sa porodicom poslije penzionisanja želi živjeti u državi Bosni i Hercegovini a ko ne. Vrlo interesantan test i momenat za taj test. Iz tog pitanja moglo se sve zaključiti, odnosno on nas pita: ko želi da se priključi agresoru a ko želi da ostane i brani našu Republiku. Iz odjeljenja kojim sam rukovodio, od 14 ljudi samo je pukovnik Stevan Ilić izjavio da želi da živi u Srbiji, jer mu je tamo i njegova i suprugina porodica. Svi ostali: i Srbi, i Muslimani, i Hrvati izjasnili su se da žele živjeti u Bosni i Hercegovini. Mislim da je to bio veliki udarac za Dragu Vukosavljevića.

**POČINJE PANIKA**

**1. april:**

1992

m  
ie.

Sve miriše na rat. Atmosfera je naelektrizirana u čitavoj Republici a posebno u Sarajevu. HOS-ovci su prethodni dan bili zauzeli nastavni centar TO u Varešu, ali su

se jutros povukli. Međutim, snage HOS-a zauzele su OkŠTO Livno. Oduzeli su motorna vozila, ratni plan, mobilizirali su ljudstvo i borbe su već počele u trouglu Šuica-Kupres-Tomislavgrad.

**2. april:**

Vukosavljević naređuje pojačano obezbjeđenje RŠTO, odnosno zgrade Predsjedništva Republike. U Sarajevu se priprema katastrofa. Dojavljaju mi da jedinice JNA, a i njihovi članovi obitelji, užurbano odlaze u brda ili avionima za Beograd. Sa ekipom od 12 ljudi pravim novu šemu obezbjeđenja zgrade, ali pomalo gubim nerve. U dilemi sam šta ovog momenta uraditi, tim prije što su u mojoj ekipi većinom Srbi, kao i u Republičkom štabu. Uz mene su, sasvim sam siguran, Rašid Zorlak, Sakib Mahmuljin, Franjo Plečko, Abdulah Kajević, koji je pomalo zatvoren, često tajnovit, ali sam siguran da je uz mene. I više niko. Ostali Hrvati i Muslimani su rezervne starješine ili građanska lica na službi kod vojske.

**4. april:**

Igre oko Bosne i Hercegovine stižu do usijanja. General Vukosavljević naređuje da se sva šifarska dokumenta RŠTO prebace u kasarnu JNA u Lukavici. Protivim se tome, a Jakić kao obično šuti. Ali četvrtog aprila, rano ujutro, to je ipak učinjeno i to uz pratnju vojne policije 2.VO. Događaji se smjenjuju munjevitom brzinom.

**5. april:**

Nedjelja je. Malo zatišje. Tišina. Prividni mir u Sarajevu. Poslije događaja na Vracama liječe se rane i prave analize.

**6. april (ponedjeljak):**

Danas je dan oslobođenja Sarajeva 1945. godine, iz Drugog svjetskog rata. Kakvo podsjećanje, kakva prošlost. Mada je bio ponedjeljak, dan za sedmična referisanja, pošto je bio i prvi ponedjeljak u mjesecu, trebala su biti i mjesečna referisanja, ali Vukosavljević ih sve otkazuje. Zabarikadirao se u svoju kancelariju. Oko 14 sati poziva me Jakić da odmah sa njim idem kod Vukosavljevića. Iznenaden, dolazim tamo, a Vukosavljević mi veli da idem kući, da se odmorim i tuširam i da budem malo sa porodicom, pošto već nekoliko dana nisam bio kod kuće nego dežurao u RŠTO. Kaže da će on to veče, umjesto mene, čuvati zgradu i spavati u RŠTO. Upravo kada sam želio krenuti u kancelariju ulazi general Muharem Fetahagić, Kukanjčev pomoćnik za politiku. Pitam Vukosavljevića trebam li ostati, a on odgovara da samo idem kući.

Kući stižem oko 15 sati. U 17 sati istoga dana, zazvoni telefon. Zove Vukosavljević i saopštava: "Iz bezbjednosnih razloga RŠTO BiH premjestio se iz zgrade Predsjedništva na novu lokaciju." Kad sam ga upitao gdje je ta nova lokacija on je uzvratio: "Ne mogu vam kazati. Vi se odmorite. Sutra ću po vas poslati pukovnika Simonovskog, pa ćete saznati". Šta da radim? Sve mi je sumnjivo. Šta su to mogla dogovoriti i uraditi tri generala (Srbin sa dva Muslimana) za nešto više od

čac u

ojnom  
java u  
J Foči  
organe  
venim  
ravca  
aru se

orasa,  
o:oji je  
prim-  
ao da  
BiH i  
h sam  
io, jer  
a, a ja  
ništva  
ioram

avnik  
i Jure  
vorio  
man-  
co ne.  
bili su  
nika-

aliteta  
Hum,  
ri hil-  
/ljava  
vode  
grad-  
lanas,  
grad

padaju tokom čitavog dana. Ima dosta poginulih i ranjenih.

Istog dana imamo sastanak sa predsjednikom Izetbegovićem. On nam izdaje zadatke a, između ostalih, da formiramo komisiju za prijem dobrovoljaca, sve da ih primamo i evidentiramo.

Javlja mi se iz SO Zavidovići predsjednik IO Kemal, kao i iz Čapljine predsjednik MBO i traže upute za dalji rad. Dobivam izvještaj da su u Hrenovicu, bivšu Renovicu, u skladište municije upali naši teritorijalci i zauzeli i selo i skladište.

U "Famosu" se nešto dešava. Iz Hrasnice mi Avdija Zolj javlja da su četiri transporter sa remonta izašla iz tvornice a najavljeno je da će uskoro tvornički krug napustiti još šest transporter. Svi oni izlaze pod pratnjom milicije i vojne policije JNA.

Istog dana rješavamo oznake nekih sastava, na primjer vatrogasaca koji su još imali petokrake na kapama. Dodjeljujemo im opremu civilne zaštite i prve oznake grba sa ljiljanima dajemo upravo njima.

Sarajevo se i dalje tuče nesmanjenom žestinom. Četnici uz pomoć Kukanjčevih jedinica pokušavaju ući u Sarajevo. Najžešći prodor je bio iz pravca Jevrejskog groblja ka Vrbanja mostu, ali je uspješno odbijen.

Javlja mi se Matija iz Zenice, član HSP, i prihvata naš prijedlog da se oznake TOBiH sa grbom sa ljiljanima nose na lijevom rukavu, a na desnom oznake HOS-a, odnosno drugih sastava u zajedničkoj vojsci naše države. Istovremeno se javlja i Jadranko Jamrić iz glavnog stožera HVO Zenice i ne prihvata taj prijedlog.

Ispod Osmica žestok napad četnika i ponovo je oko 15 sati napadnut TV toranj na Humu, ali mu nisu mogli ništa, program i dalje ide. Stručnjaci televizije, inženjeri, predvođeni Mirkom Ivom i Mirzom Šakićem i drugima uspjeli su da sve osjetljivo sklone pod zemlju. Iako je TV toranj na Humu bio dobro oštećen i gotovo uništen, program je i dalje išao u eter.

Istoga dana pišemo još jedan proglas Predsjedništva da se svi sastavi stave pod jednu komandu i sa jednom oznakom i nazivom. Dobivam izvještaj da je opkoljena tvornica "Pobjeda" u Goraždu. Opkolili su je četnici sa Romanije.

Kasno u noći javlja mi se major Hadžialić iz TRZ Travnik sa željom da se priključi nama i da dođe u Sarajevo, a ja ga pitam "Kako?" Na Dobrinji su jugovojjska i četnici pucali po zgradama, naročito po osvijetljenim prozorima, ali mi gospoda Mediha, za mene nepoznata i anonimna osoba jer nije htjela reći prezime, kaže da im je neko signalizirao pucanjem pa su oni odgovorili.

## NAPAD NA BH. GRADOVE

### 11. april:

U Višegradu je stanje dramatično: nivo vode Drine i akumulacionog jezera je povećan, a Murat Šabanović je sa svojim ljudima zaposjeo branu i prijeti miniran-

jem. U Modriči su snage JNA zaposjele stanicu javne bezbjednosti, SO i radiostanicu. U Bosanskom Brodu čuju se snažne artiljerijske detonacije. Foča se intenzivno bombardira iz zraka i sa zemlje. Gadjaju se isključivo muslimanska naselja. U Čapljini se Bivolje Brdo ravna sa zemljom, a i sam grad je obasut granatama. U Tuzli je JNA izašla iz garnizona i zaposjela cestu prema Gračanici. U Goraždu, u Azotaru Vitkovići, ušla su neidentificirana lica i prijete ispuštanjem amonijaka u Drinu. Zvornik kontroliše JNA a narod ga masovno napušta.

U Mostaru su od srpskih "teritorijalaca", odnosno četnika, zaposjednute hidrocentrale Mostar i Salakovac. Čitluk zasipaju granate. Derventa je okupirana. Na Kupresu JNA i rezervisti pale hrvatska sela.

Kasno noću dobili smo 250.000 naljepnica sa oznakom TORBiH i Tvrtkovim grbom sa ljiljanima. Na televiziji objašnjavam nošenje te oznake.

Pokušavam ostvariti vezu sa Modričom. Osmana Zeljkovića, komandanta OpŠTO nema, a javlja se neko ko neće da se predstavi i spušta slušalicu kad je čuo moje ime. Iste noći obraćam se javnosti u vezi sa vojskom BiH, oslobodilačkom vojskom, koja se tada zvala TORBiH i pozivam sve patriote da stupe u nju.

Oko pola noći javlja mi se iz Bileće Ramiz, zamjenik komandanta štaba, i pita šta da radi jer su jutros četnici mobilizirali snage za front prema Nevesinju.

Hasan Efendić i ja razgovaramo sa Esadom Halilbašićem, tada zapovjednikom TO okruga Doboj, kome sam osobno, osim Ramiza Šuvalića, zapovjednika TO okruga Zenica, do tada najviše vjerovao i cijenio ga kao dobrog stručnjaka i patriotu. U telefonskom razgovoru odbija da on i njegov štab pristupe našem novom štabu i stave se pod komandu Predsjedništva BiH. To me je teško razočaralo. Međutim, poslije dva ili tri mjeseca, od njegove supruge, koja je sa djecom uspjela pobjeći u Sarajevo, saznajem da su tog momenta, prilikom telefonskog razgovora sa nama, u Esadovu glavu bila uperena dva pištolja od nekadašnjih naših kolega iz bivše JNA. Poslije je uspio pobjeći u Tešanj i priključiti se borcima za slobodu.

Javlja mi se i Kemal Korajlić, penzionisani general JNA, rodom iz Tešnja. Javlja se iz neke vikendice u centru Srbije. Kaže da se razveo sa ženom i pobjegao, jer Muslimanima je više nemoguće živjeti u Beogradu. Moli od mene da organizujem njegovo prebacivanje iz Srbije u BiH, a istovremeno da mu obezbijedim neki "stančić" i penziju. Objašnjavam mu: "Druže ili gospodine generale, vi ne znate šta se ovde dešava". On odgovara: "Pa ništa se ne dešava, ovdje nema na vijestima nikakvih informacija". I onda sam mu u nekoliko rečenica opisao situaciju u našoj državi, a on mi, doista iznenađen kaže da pozdravim sve, da je on uz nas, ali je star i bolestan.

Habibović mi javlja iz OpŠTO Čajniče da je SDS preuzeo OpŠTO. Vršimo organizaciju osiguranja vitalnih objekata u Sarajevu: bolnica, fakulteta, vodovoda, skladišta, trafostanica i dr. Iz PIK-a Belje dobivamo informaciju da sve prehrabene

F  
r  
c  
t  
f  
  
š  
n  
  
Č  
p  
s  
s  
z  
T  
B  
sr

pl  
i s  
a  
je  
ve  
so  
an  
  
un  
pr  
jal  
pu  
sr  
ko  
pri  
gr  
Gc

stan-  
ivno  
plji-  
li je  
staru  
rinu.

proizvode u skladištu u Hrasnici stavljaju na raspolaganje vojsci Republike BiH. Na radiotalasima JNA čujemo delirijum oduševljenja, jer se javlja da je Kupres "slobodan", da ga je zauzela JNA. Kažu da su Zenge i HOS razbijeni i u bjekstvu. Dobivam i informaciju da je u Slavonski Brod prešla artiljerijska jedinica 105. mm iz Hrvatske, samo ne znam čija: da li JNA ili HV?

dro-  
Na

Iste noći Mustafu Hajrulahovića-Talijana postavljamo za komandanta Gradskog štaba TO Sarajevo. Znači Talijan će biti glavni zapovjednik i organizator odbrane našeg glavnog grada.

ovim

Četnici uz pomoć JNA iz kasarne "Maršal Tito" izvlače topove i haubice. Hasan Čengić nas izvještava da vojno rukovodstvo Patriotske lige dolazi ubrzo da se priključi nama. U "sitne sate", dakle rano ujutro 12. aprila, Hasan Efendić dolazi sa sjednice Predsjedništva i saopštava nam zadatak: glavni naš zadatak je da učinimo sve u organizaciji i rukovođenju i komandovanju da se odbrani Sarajevo i kaže da je zaključak Predsjedništva: "Ako grad Sarajevo padne, pala je i Bosna i Hercegovina". To znam, jer u Drugom svjetskom ratu, dok god savezničke trupe nisu bile zauzele Berlin, njemačka vojska nije kapitulirala. Hasan zaključuje: VK naređuje da se sve snage izvana i iznutra daju na odbranu naše prijestonice.

anta  
čuo  
kom

a šta

## UNIŠTAVANJE I PLJAČKANJE SARAJEVA

kom  
kru-  
u. U  
bu i  
itim,  
ći u  
ia, u  
NA.

### 12. april:

U jutarnjim satima Sarajevo se žestoko i nemilice razara, pali i uništava, ali i pljačka. Naime, toga dana su počele masovne pljačke i obijanje prodavnica, skladišta i stanova. Iako su naša policija, na čijem čelu je bio Jusuf Pušina, i specijalci MUP-a sa Draganom Vikićem na čelu, tada nastojali spriječiti pljačkanje grada, mislim da je bilo prioritetnije izvršiti naređenje Predsjedništva da se Sarajevo mora odbraniti i važnije je bilo dati sve snage da se glavni grad spasi od okupacije i ne dozvoli agresoru da uđe u njega. Zbog toga je većina policije, zajedno sa snagama TO, bila angažirana na preko 60 kilometara dugim linijama odbrane grada.

ivlja  
, jer  
ujem  
neki  
šta  
tima  
ašoj  
star

U Aleksinom Hanu kod Jablanice, na magistralnom putu Sarajevo - Mostar, uništen je most pomoću eksplozije cisterne sa gorivom. U Mostaru JNA je zaposjela preduzeće "Soko", obila magacine građevinskog materijala "Velmosa" i sav materijal odvezla. U Neumu avioni jugovojске bombarduju rubne dijelove grada, a više puta iz artiljerijskih oruda pogoden je i sam grad. U Stocu, most na Radimlji je srušen i prekinuta je putna komunikacija Stolac-Domanovići. Na releju Majeвица, kod Tuzle, uključen program TV Srbije. U Zvorniku se vodi borba između četnika i pripadnika TO na Kula-gradu koji drže branitelji. Četnici minobacačima tuku Kula-grad. U Foči, u MZ Aladža, gore objekti, a Muslimani se sele ka Ustikolini i Goradžu. Na Aladža džamiji istaknuta srpska zastava. Čitluk je i danas teško raketi-

rga-  
kla-  
ene



ran. Avijacija JNA je bombardirala Široki Brijeg, ali su branioi uspješni oboriti jedan avion.

Istog dana stičem utisak da čitavo Sarajevo gori. To se posebno jasno može vidjeti noću. Od paljevina i vatre nebo je gotovo potpuno osvijetljeno.

Sakib Mahmuljin prenosi mi informaciju da je Imra Agotić, nekadašnji pregovarač u ime hrvatskih oslobodilaca sa agresorskom JNA u Zagrebu, nazvao Operativni centar i nudi nam svekoliku pomoć. O tome izvještavam ministra odbrane i predsjednika.

Iz Bihaća se javlja Edin Halilagić da su završili mobilizaciju snaga TO. To je učinjeno i u Cazinu i Velikoj Kladuši. Vrš se uvježbavanje, obuka vezista. Iz Tuzle se javljaju Vahid Karavelić i Fehim. Kažu mi da je planirano zarobljavanje nekoliko tenkova JNA. Međutim, vrlo rano ujutro, Fehim ponovo naziva i pita da li mi stojimo iza akcije Karavelića. Naime, njih dva su došli u sukob, a sve radi loše procjene želja i mogućnosti. Fehim smatra da su želje i namjere Karavelića suviše optimističke i da mi nemamo ni snaga ni sredstava za njihovu realizaciju. O svemu izvještavam komandanta Efendića. Javlja se Jure Karlušić, potporučnik PVO bivše JNA, koga zapošljavamo u našem Operativnom centru. Dolazi mi Safet Isović, poznati pjevač narodne muzike, dostavlja nam informacije iz Rajlovca da oficiri Albanci žele da nam se priključe, ali ne znaju kako.

### 13. april:

Dok na jutarnjim vijestima general Kukanjac izjavljuje da je jedina vojska u BiH njegova JNA, dobivam informaciju da je, dan poslije sklopljenog primirja, Široki Brijeg ponovo granatiran i raketiran, a posebno naselje Gradac. U Mostaru je srušen dalekovod u Međinama, a u južnom dijelu grada srpski rezervisti nastavljaju pljačku. U Čapljini je izvršen prepad na vojni objekat od HVO i TOBiH, a JNA prijeti bombardiranjem grada. Avijacija JNA je u ranim jutarnjim satima djelovala po Neumu i Kleku. Bosanski Brod je zasut granatama, a jedna je pala u krug Rafinerije koja gori. U Sarajevu se intenzivno napada Stari Grad, koji je u plamenu. U Višegradu je neprekidna paljba iz pravca Sjemeća po muslimanskim naseljima. U Gorazde se slijeva veliki broj izbjeglica iz Foče.

Komandant JNA iz Zenice prijeti raketiranjem Busovače, ukoliko se ne dozvoli smjena straže u skladištu koje je na putu ka Kačunima i Kiseljaku, a koje su opkolile snage HVO i TO.

Istog dana organiziramo i izvodimo zaprečavanje po gradu: postavljanje barikada i ježeva i organiziramo rukovođenje time iz jednog centra, iz Gradskog štaba TO.

Kolona kamiona JNA sa oko 50 vozila ušla je u Faletiće i izvlače materijalna sredstva u brda i na Pale. Organiziramo oružani napad na aerodrom Butmir, pod rukovodstvom MUP-a BiH. Ovdje smo imali malo uspjeha radi nedostatka municije.

Poslije postavljanja barikada i prepreka po Sarajevu odredili smo koridore po

koji  
grac  
I  
da I  
razr  
kon  
ta).  
posi  
KM  
I  
iz U  
J  
mal  
(Val  
Vah  
Živi  
se r  
I  
pus:  
I  
ra o  
I  
gov  
doje

I  
I  
su r  
Bije  
volj  
Fale  
Više  
tala:  
jedi  
I  
Pog  
(

lan  
id-  
go-  
rao  
ane  
je  
zle  
iko  
dji-  
ne  
oti-  
mu  
vše  
oz-  
nci

kojima se jugovojska ubuduće može kretati, jer se ona još nalazi u kasamama u gradu.

Iz Gradačca mi se javlja komandant OpŠTO poručnik Osmić i sa njim dogovaram da Ivo Mijačević, potpukovnik JNA, bude komandant a on, njegov zamjenik, što bez razmišljanja prihvata. Dobivamo prijedloge iz Bihaća od Edina za postavljanje komandanta i druge prijedloge. (Edin Halilagić predlaže Osmanagića za komandanta). Faletići se prazne ali se i miniraju. Jugovojska evakuira tehniku iz KMT, ali mi postavljamo ježeve i onemogućavamo im realizaciju tih namjera. Tako smo blokirali KMT u tri pojasa.

Rezervni kapetan Zec iz Rudog mi javlja da veliki broj kamiona putuje ka Rudom iz Užica i Višegrada.

Javlja mi se Jukić iz Žepča i obavještava o situaciji u tom gradu. U Živinicama mala gužva: Osman Fočaković, predsjednik SO, traži u ime naroda da se Vaha (Vahid Karavelić) seli iz Živinica, jer su snage TO zaplijenile jedan tenk od JNA a Vaha ne da da se on vrati agresorskoj vojsci koja prijeti da će u protivnom srušiti Živinice sa zemljom. Na kraju Vaha sluša moj savjet, onesposobljava tenk i problem se rješava dosta povoljno za nas.

Brčko je opkoljeno, Gradačac isto tako a Bijeljina okupirana. Komanda 17. korpusa je iselila iz grada i smjestila se na KM u Ljepunicama.

Na noćnoj analizi zaključujemo da HVO i HOS rade i vode borbu protiv agresora odvojeno jedni od drugih, a i odvojeno od TO. Nema nikakve koordinacije.

Iako je današnji dan bio naporan i pun dinamike, dolazak Sefera Halilovića i njegovih saradnika u naše redove je unio više samopouzdanja i optimizma. Stičem dojam da taj čovjek zna šta hoće, a često ostavlja utisak da sve zna, mada nije tako.

## BEOGRADSKI SCENARIO SE REALIZUJE

**14. april:**

Brčko je u potpunom okruženju od JNA i paravojskih formacija SDS-a. U Bijeljini su razoreni i uništeni svi stambeni i privredni objekti u vlasništvu Muslimana, a iz Bijeljine se Arkanovim četnicima za napad na Zvornik priključilo oko 250 dobrovoljaca naoružanih do zuba. U Sarajevu, poslije izvlačenja tehnike, raketirani su Faletići i Vasin Han. Puca se u rejonu Mejtaša, Mojmila, Alipašinog Polja i Vraca. U Višegradu, poslije puštanja vode iz brane, naselje Dušče je potopljeno od udara talasa. U Foči situacija bezizlazna. U Mostaru se vode borbe između snaga TO i jedinica JNA koje pljačkaju preduzeća, a vojska JNA pali kuće u području Gnojnica.

Na Čapljinu se otvara artiljerijska vatra, a iz aviona se bacaju kasetne bombe. Pogodeni su crkva i džamija a zapaljen je hotel Mogorjelo.

Organiziram distribuciju naljepnica sa oznakom TOBiH. Iz Zenice se javlja

Ramiz Šuvalić i traži naljepnice i novac. Edin iz Bihaća insistira da se što prije za komandanta odredi Osmanagić, a iz Tešnja se javlja Mirsad Ćeman i izvještava da je formiran štab TO, a da susjedne općine nisu ništa na tom planu uradile.

Organiziramo PRESS Ministarstva odbrane i štaba TO Republike. Radimo na propusnicama za kretanje i ulazak u objekte. Vehbija Karić organizuje rad PRESS-centra i istupanje pred javnost predstavnika TO i Ministarstva odbrane.

**15. april:**

U Sarajevu je na GRAS palo više granata i oštećen je veliki broj vozila. Tramvajski saobraćaj je prekinut. U području Nedžarića otvara se vatra i ne dozvoljava kretanje građana.

Četnici su zarobili dva oficira za vezu Unprofora. Saznajem da iz pravca Kalinovika kreće miljevinski odred "dobrovoljaca" prema Foči. Jedinice užičkog korpusa su ušle u Višegrad i zauzele hidroelektranu. U Mostaru srpska i JNA vojska hapsi i odvodi ljude u nepoznatom pravcu. Iz topova se puca po gradu i uništeno je mnogo kuća, kao i dalekovod. Preduzeće "Soko" je u potpunosti opljačkano. Stolac je potpuno opkoljen od snaga JNA a vrši se hapšenje pripadnika policije. U Bosanskom Brodu vode se žestoke borbe uz upotrebu artiljerijskih oruda. Iz Modriče mi se javlja Osman Zeljković, komandant štaba TO, koji nije htio mobilizirati štab TO i veli da je u Modriči mirno iako je JNA okupirala grad.

Javlja mi se iz Gradačca Osmić, iz Odžaka Mirsad, iz Brčkog Marko Božanović, iz Tešnja Mušović, iz Travnika Nijaz, a iz Tuzle Fehim obavještava da je Vaha preuzeo funkciju i da neće biti nesporazuma. Iz Goražda javljaju da stranke pomalo preuzimaju rukovođenje jedinicama, a zaobilaze okružni štab TO. U opštinski štab TO uzeli su ljude bez konsultacija sa OkŠTO. Najgora situacija je u Višegradu.

Javlja mi se Abidin Deljanin sa desetak nama vjernih ljudi, među kojima su Ogorelac, Maltarić, Sarić i drugi koji su u kasarni "Jusuf Džonlić", koja je još u rukama JNA. Izdajem mu konkretne zadatke. Žepče, Zavidovići i Maglaj nas izvještavaju da su nam poslali prijedloge za novi sastav rukovodstava TO u tim općinama.

Kontaktiram sa gospođom Huber, iz Medunarodnog crvenog križa, i dogovaramo pomoć Sarajevu.

Vladimir Srebrov mi donosi podatke da Srbi sa Pala prijete Srbima u Sarajevu. Majstor Ramadanović dolazi i navodi da on sam može kasarnu "Viktor Bubanj" dići u zrak, samo traži od mene odobrenje i naređenje. On je već izvršio sve pripreme u kotlovnici koja je na plin i u kojoj radi. Odlučno mu to zabranjujem i dokazujem da bi to bila katastrofa za stanovništvo oko kasarne, a možda i za čitav grad.

Sefer Halilović na sjednici kolegija komandanta predlaže što ofanzivniji i što agresivniji psihološko-propagandni rat protiv agresora.

prije za  
ava da je

dimo na  
PRESS-

j vozila.  
dozvol-

: pravca  
užičkog  
A vojska  
išteno je  
). Stolac  
icije. U  
Modriče  
rati štab

Marko  
iva da je  
. stranke  
I opštin-  
ija je u

ojima su  
je još u  
glaj nas  
O u tim

ovaramo

arajevu.  
anj" dići  
preme u  
ujem da

ijji i što

#### 16. april:

U Sarajevu napadnuta zgrada Elektroprivrede BiH, vojska JNA izašla na Dobrinju i Mojnilo. Iz Višegrada javljaju da su iz Srbije stigli "beli orlovi" a granate padaju čitav dan na grad, naročito na lijevu obalu Drine. U Goraždu je oko 15.000 izbjeglica. Grad gori.

U Mostaru se vode žestoke borbe uz obostranu artiljerijsku paljbu. Na Čitluk se puca iz svih artiljerijskih oruda. Na Široki Brijeg se sručila kiša granata. Brčko se granatira iz vojnog objekta, iz skladišta u Krepšiću. U Doboju je zgrada pošte potpuno uništena. Derventu i okolna sela napada oko 900 srpskih "teritorijalaca".

Na kolegiju štaba TO razgovaramo o ličnoj i kolektivnoj sigurnosti, o tajnosti dokumenata, jedinstvu štaba i dr. Odlučujemo da u Visokom formiramo artiljerijski divizion 122 mm. Javlja mi se Kadir Jusić iz Visokog, a Šuvalić iz Zenice prenosi poruku da HVO tzv. Herceg Bosne neće pod komandu TO, a HOS pristaje.

Iz Prozora se javlja Čilić i kaže da je tamo strah i panika i da je počelo iseljavanje i Muslimana i Hrvata ka zapadnoj Hercegovini, a to podržava bivši komandant Borić. Iz Maglaja se javlja Sulejman Herceg, iz Visokog Huso Avdagić, iz Doboja Mirsad Durmić, koji kaže da ima jaču četvu od 150 ljudi, koja je dobro naoružana i nalazi se oko sela Kladari, na izlazu iz Doboja ka Derventi.

Iz Visokog se javlja Halim Avdagić, komandant štaba TO. Avdo Hebib me izvještava da je Republika Hrvatska pozvala na mobilizaciju stanovništvo Čapljine.

#### 17. april:

Na Sarajevo je iz pravca Vraca, Trebevića i Lapišnice otvorena snažna minobacačka i pješadijska vatra. Puca se u Hrasnici, Ilidži i Hadžićima, gdje su pripadnici "srpske milicije" zauzeli objekte šumarstva.

U Mostaru vlada prava anarhija. Nevidene su pljačke društvene i lične imovine. Gotovo sva preduzeća u južnom dijelu grada su opustošena.

Držim govor na ispraćaju posmrtnih ostataka generala Muje Mujkića, uz stalno pucanje iz pravca Betanije. Mislim da je Mujo Mujkić bio i posljednji čovjek koji je pokopan na groblju Bare u toku rata. Na sastanku kolegija komandanta dogovaramo o formiranju specijalne jedinice pod komandom Kerima Lučarevića-Doktora. Naređujemo forsiranje diverzantskih djelovanja sa osnovnim ciljem zapljene što više ratnog plijena. Franjo Plečko i Himzo Pečenковиć dobijaju konkretne logističke zadatke.

Uvečer kontaktiram sa Safetom Hadžićem i saznajem da 15 kamiona idu iz Ilijaša ka Pretisu starim putem, a Ismet Dahić iz Starog Grada daje prijedloge kako pomoći Vogošći. Lice koje se ne želi predstaviti telefonom mi u 23 i 15 minuta javlja da nas kamioni iz Ilijaša zavaravaju jer preko Skakavca, novoprokopanim putem, odlaze posebna vozila kojima se žele pokupiti sredstva iz Pretisa. Isto lice kaže da preko Vučje Luke i Betanije četnici prokopavaju put prema TAS-u u Vogošći.

Tačno u ponoć dobivam informaciju da 100 tenkova iz Glamoča kreće ka Livnu.

## **POKUŠAJ OSLOBAĐANJA TVORNICE "PRETIS" U VOGOŠĆI**

### **18. april:**

U jutarnjim satima, prilikom napada naših snaga na tvornicu "Pretis", poginulo je pet naših boraca, dok su 23 ranjena. Zgrada Skupštine Republike i zgrada UNIS-a, gdje su prostorije Dječje ambasade, jutros su na udaru agresorske artiljerije sa brda.

U Foči se kuće pale, ljudi terorihu i odvođe u nepoznatom pravcu. Poginule niko ne sahranjuje. U Mostaru srpski teroristi uz asistenciju JNA oduzeli više vozila raznih preduzeća i organizacija. Na Iliće i Cim padaju granate sa brda Hum. Ima dosta poginulih. U naselju Centar-2 iz vojnog kamiona dijeljeno oružje. U Čapljini snažna artiljerijska i pješadijska paljba. Ima poginulih i povrijeđenih. U Tuzli na aerodrom Dubrave, iz Srbije, stiglo 10 tenkova sa istaknutim srpskim zastavama. U Orašju razoružani pripadnici aktivnog i rezervnog sastava milicije. U Derventi se cijelu noć puca. Ima puno mrtvih a kuće gore. U Bosanskom Šamcu sa desne obale rijeke Bosne granatirano hrvatsko selo Prud. Zvornik je totalno opustošen. Kasno noću saznajem da su naše jutrošnje akcije na tvornicu PRETIS uspjele ali je među poginulim i dobar čovjek i veliki patriota Safet Hadžić. Dobivam dojavu da komanda kninskog korpusa dolazi u kasarnu "Maršal Tito".

Iz Visokog mi se javlja Mustafa Polutak da je u 10 sati i 45 minuta HOS ušao u kasarnu. Javlja mi se Bahtanović iz "Pretisa", koji je bio zamjenik generalnog direktora, i navodi podatke o sredstvima koja su ostala u tvornici. Predlaže da se Tintor i Risto Bajala što prije uhapse. Naglašava da je Zurovac opasan čovjek, a da je Seid Mornjaković najpogodniji za saradnju.

Regulišemo da tvornicu "Igman" u Konjicu obezbjeđuje TO i to nalažemo direktoru. On se protivi tome, ali mu tada šaljemo naređenje, kojim regulišemo da čitavu tvornicu mora predati TO Konjica. Pet vozača tenkova predajemo komandantu Talijanu.

### **19. april:**

Stanovnici Dobrinje nalaze se na unakrsnoj vatri jer se puca sa Mojmila, Vraca i Vojničkog Polja. U Vogošći ukradena troja vatrogasna kola sa kompletnom opremom. U Neumu u strogi centar grada padaju granate. Na selo Miletici kod Čitluka ispaljeno oko 500 granata. Most u Žitomislčićima potpuno srušen... Ponovo je minirana pruga između Konjica i Jablanice. Srebrenica je potpuno blokirana. Vode se borbe između jedinica TO i "srpskih dobrovoljaca". Na razmjeni zarobljenika angažujemo Mušira Brkića, bivšeg potpukovnika, inače doktora prava. Odlučujemo da damo prioritet odbrani pravaca kojima bi se moglo presjeći Sarajevo. Poseban akcenat dajemo ishrani i smjeni jedinica na položajima. Angažiramo se na nabavci bombi iz Bugojna, PT mina iz Breze te zolja i osa. Odlučujemo da kasarne nećemo napadati ali ćemo zahtijevati da se kulturno i ljudski predaju.

Na raspolaganje nam se javljaju ljekari Bašić, Čovrk i Sarić, koji su napustili Vojnu bolnicu. Iz Konjica izvještava predsjednik SO da su svu robu iz "Igmara" izuzeli i sakrili na sigurno mjesto, a uhapsili oficira bezbjednosti te tvornice. Četnici ultimativno traže njegovo puštanje, inače će granatirati Konjic.

Javlja mi se poručnik Rusmir Kurić, inženjer, koji je uspio pobjeći iz Mostara, jer je rođeni Sarajlija.

U pola noći raspravljamo šta li se dešava na Zlatištu koje je IKM (istureno komandno mjesto) sarajevskog korpusa, a u kome su sigurno Ante Karanušić, a vjerovatno i Asim Džambasović, možda Enver Hadžihasanović, bivši komandant 43. mtbr. Da li je sa njima i Rasim Delić, potpukovnik i jedan od najškolovanijih i najboljih oficira bivše JNA koje sam poznavao?

#### 20. april:

U Mostaru je artiljerijska kanonada sa brda po čitavom gradu. Kod "Sokolovog" motela skoncentrisane su jake snage JNA. U Sarajevu minobacačkom vatrom napadnuti Jarčedoli i Širokača. Organizirano se odvlače sredstva iz "Pretisa" pod zaštitom "srpske" milicije. Na Ilidži je potpuna blokada od "srpske" milicije koja ne dozvoljava odlazak na posao.

U Foči je stanje dramatično. Bradati četnici u gradu pale privatne kuće Muslimana, a pojedina sela su totalno popaljena. Bosanski Brod je pod artiljerijskom kanonadom iz pravca "srpske" općine Bosanski Brod. U Sanskom Mostu zapaljena zgrada SO u kojoj su bili pripadnici milicije muslimanske i hrvatske nacionalnosti.

Na sastanku sa komandantom okružnog štaba TO Mustafom Hajrulahovićem utvrđujemo da oklopni transporter JNA šparta po Novom Sarajevu. Hajrudin Šuman traži jednu zolju ili osu pa da organizira njegovo uništavanje. Organiziramo pojačano obezbjeđenje objekta zgrade Predsjedništva. "Imamo dovoljno ljudi, ali imamo svega četiri automatske puške i jedan škorpion", izvještava Fikret Muslimović.

Saznajem da su u Čapljini formirali dva bataljona TO, ali je jedan muslimanski pod zapovjedanjem Džeme Najetovića, a drugi hrvatski. Na sastanku kolegija komandanta izdajemo naređenje o zabrani uzimanja motornih vozila gradana i preduzeća od pripadnika TO na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine. Šaljemo ljude na ispomoć u Stari Grad i Novo Sarajevo da pomognu pri formiranju jedinica. Ističemo problem prisluškivanja veza i protivelektronske zaštite.

Predvečer me poziva ministar Doko i naređuje da od danas u zgradu Republičkog štaba, odnosno u zgradu Predsjedništva, ne mogu ulaziti i raditi u RŠTO Mladen, Valentina i Kemo Bećirević, te Huso Paravlić, Dževad Jusić, Marija Pavlović, Himzo Pečenković, Vehbija Karić, Ivan Slaviček i još neki, koji su od prvog dana rata sa nama. Kad sam ga upitao šta to znači, odgovorio mi je da oni saraduju sa četnicima i imaju mješovite brakove. Odgovorio sam mu: "Gospodine ministre, dok sam ja ovdje bit će i oni, a kad budem mrtav, onda ih možete izbaciti".

Saznajem da u banci preko puta hotela "Evropa" ima dva miliona maraka i pet miliona dolara i upravo su četnici sa brda došli vozilima da pokupe te pare. Organiziram hitan napad na banku i zapljenu tih para. Ubrzo dobivam izvještaj da je akcija uspjela i da su pare na sigurnom mjestu.

Kasno noću mi se javlja Milan Praskač, doktor vojnih nauka i profesor, te stavlja na raspolaganje. Predajem ga Divjaku, koji ga angažira za instruktora i nastavnika u našem nastavnom centru na Bjelavama.

Tog dana je počela da radi komisija za razmjenu ratnih zarobljenika. Mi već imamo dosta uhapšenih četnika, a i agresori su uhapsili neke naše borce.

#### 21. april:

Iz Konjica se stanovništvo počinje iseljavati i to većinom Hrvati, a i Muslimani. U Čapljini je jaka pucnjava u blizini kasarne. Avioni raketiraju Grude. U Mostaru pljačke i dalje traju. U Širokom Brijegu je nanesena ogromna šteta od bombardovanja. U Čitluku bombardovana zgrada općine. U Derventi su jake detonacije a po gradu se vode ulične borbe. Permanentno se ruši industrijska zona. Iz Brčkog se civilno stanovništvo masovno iseljava jer tenkovi ulaze u grad. U Zvorniku branio- ci grada i dalje pružaju otpor agresoru.

Srpske jedinice vrše masovna strijeljanja u Bratuncu i Srebrenici, a kamionima odvlače imovinu preko Drine. Započinje artiljerijski napad na Odžak iz sela Miloševca, s desne obale rijeke Bosne.

U Travniku je sukob između četnika i pripadnika TOBiH. U Sarajevu šešeljevci, pripadnici SDS i "srpskog" MUP-a pokušavaju pješački napad na grad. Granatiranjem se razaraju vitalni objekti u općinama Centar, Novo Sarajevo i Novi Grad. Pogoden je RTV dom a poslovna zgrada "Unioninvesta" je izgorjela do temelja. Puca se na ekipe hitne pomoći. Vode se ulične borbe. Ima mnogo mrtvih i ranjenih. Saobraćaj i kompletan život u Sarajevu su paralizirani.

Toga dana donosimo odluku da grupa starješina izađe iz Sarajeva u rejon Kiseljaka, Konjica i Visokog i pripremi organizaciju napada na agresore sa leđa.

Iz Čelebića mi javljaju da oko 150 ljudi (pod vođstvom Narcisa Hasičića), koji imaju mnogo municije i oružja, razmatraju kako da nam to doture u grad.

### "RANJAVANJE" ALIJE DELIMUSTAFIĆA

#### 22. april:

Veoma žestoki napadi iz svih pravaca izvode se na Sarajevo. Gadani su, između ostalih, Dom milicije, zgrada MUP-a i Katedrala. Navodno je bio ranjen u ruku tadašnji ministar unutrašnjih poslova BiH Alija Delimustafić. On se od tog dana po Sarajevu kretao sa šljemom na glavi i zavijenom rukom. Očevici tvrde da nije bio ranjen, jer se za vrijeme granatiranja nije nalazio u svom kabinetu, koji je uistinu bio pogoden.

Istog dana pogođen je Olimpijski muzej, a sportska dvorana na Mojmilu je zapaljena.

U Trnovu je dramatična situacija, jer su ubijena tri rezervna milicionara. U Foči se nastavlja maltretiranje i hapšenje Muslimana. Na Bosanski Brod je ponovo izvršen topnički napad. U Mostaru je područje Ilića i Cima opet granatirano i mitraljirano iz aviona, a 56 "srpskih" snajperista djeluje po gradu iz Konaka. Svi su oni iz Aleksina Hana iz Srbije.

U Bosanskoj Krupi agresor napada stanicu milicije i objekte od vitalnog značaja koje brane jedinice TOBiH. U Zvorniku su naše jedinice prešle u protivnapad. U Odžaku se vodi totalni rat sa agresorom i to svim oruđima i oružjima.

Dobivam informaciju da je jedna naša četa opkoljena na Butmiru i ima dvadesetak ranjenih boraca. Hitno organiziramo deblokadu i slanje pomoći. Kasno noću iz štaba TO Odžak izvještavaju me da se nisu sa Srbima uspjeli dogovoriti, jer su dogovore obavljali zadnjih desetak dana. Uglavnom su od danas u totalnom ratu sa njima.

### **23. april:**

Sistematski se razara Mostar. Sa Veleža je pogođena podstanica UNIS-ovog aluminijumskog kombinata. Šteta je ogromna. Srušen je dalekovod prema Gorancima, a snajperisti podlo ubijaju prolaznike po gradu. Nastavljaju se pljačke po Buni, Jasenici i samom gradu. Čapljina gori.

U Doboj stiglo 250 "belih orlova", a napada se Johovac, gdje je većinsko hrvatsko stanovništvo. Bosanski Brod je bez vode i struje. Odžaku četnici prijete da će to biti drugi Vukovar, te da će ako se braniooci ne predaju grad granatirati "lunama".

U Cazin stižu kolone izbjeglica iz Bosanske Krupe koji tvrde da je Krupa okupirana. U Sarajevu se nastavlja pakao. Iz tenka u Ljubljanskoj ulici pucalo se po civilima. U zasjedi iza tenka su "beli orlovi". U Varešu otuđena tri repetitorska uređaja iznad okolnih sela. U okolini Goražda se okuplja velika grupa "srpskih dobrovoljaca" i kreću u pravcu Mostara. Cijeni se da ih ima više od 700.

U Višegradu je mnogo Muslimana zarobljeno, a kuće se i dalje pale. Šumski, srpski radio Pale prenosi izjave arkanovaca i šešeljevaca da su prošli Slavoniju, Baranju, Vukovar, Zvornik i Foču, ali u Sarajevu su naišli na pakao.

Tog dana sam iz nekih općina izvješten da su stigli neki dokumenti uz propratno pismo ministra odbrane Doke. Navode mi ih:

- Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti od 7. aprila 1992. sa potpisom predsjednika Izetbegovića i ona glasi: Proglašava se da je na teritoriji BiH nastupila neposredna ratna opasnost. Za vrijeme neposredne ratne opasnosti sastav Predsjedništva RBiH proširuje se sa predsjednikom Skupštine RBiH, predsjednikom Vlade RBiH i komandantom TO Republike. Predsjedništvo će za vrijeme



pukovnik se ne snalazi. Pretpostavljam da je u njega upereno oružje. On pokušava nekom objasniti da moramo proći. Taj ne dozvoljava. To traje desetak minuta.

Iznerviran sa svime što se prethodno dogodilo naglo sam otvorio vrata transportera, iako sam znao da je to zabranjeno. Svana, ispred mene, ukazao se naš borac sa uperenom puškom i spreman da puca. Odmah smo se prepoznali (na sreću). Bio je to Haso (Hasan Jusović), nekadašnji vozač generala Lukežića od 1985. do 1989, komandanta 7. armije u Sarajevu. Haso me upita: "Kuda Stjepane?" "Pa na pregovore u PTT Inžinjerin", odgovorio sam. Zahtijevao sam da nas odmah propuste. "Ne mičite", rekao je usplahireno Haso i otrčao ispred transportera. Prenio sam Hasanu "komandu" Francuzima, uz napomenu da je vrlo opasno.

Prolaze sekunde, minuti. Nakon desetak minuta vraća se Haso sa osmijehom i riječima: "Zamalo vas ne pobismo". "Zašto i kako", upitah. Kaže da su dobili dojavu da upravo tim transportom general Mekenzi voza Karadžića po Sarajevu, pa su naši borci iz Ulice Ivana Krndelja, kod Veterinarskog fakulteta, "zoljama" i "osama" namjeravali transporter i osoblje iz njega poslati na onaj svijet. Mi sretni, a i od boga poslani Hasan Jusović.

#### 12. maj:

Radimo u dvije varijante osnove za razgovore sa predstavnicima jugovojske i bivšeg Predsjedništva SFRJ. Potenciramo da JNA odmah vrati sve vojnike i oficire državljane RBiH, da se svi rezervisti, državljani Srbije i Crne Gore demobilišu i vrate u svoje republike, a sad su na agresorskoj strani u našoj državi, da se vrati naoružanje i municija vlasništvo TO RBiH, da se sačine spiskovi garnizona, broja i kvadrature stanova bivše JNA itd. Ali, toga istog dana izvodim analizu zaplijenjenih dokumenata iz kasarni bivše jugovojske i dostavljam je našem Predsjedništvu. To je prikazano u prilogu 7. Iz tih dokumenata, koje smo zaplijenili u komandi 2.VO, neosporno je utvrđena sprega najviših oficira bivše JNA iz SSNO-a i komande 2.VO sa ekstremnim srpskim nacionalistima koji već duže rade na stvaranju velike Srbije, pljački preostalih dijelova SFRJ, te preformiranju JNA u vojsku velike Srbije.

Utvrđeno je i postoji dokumenat u tom prilogu da je general-pukovnik Blagoje Adžić, tada načelnik GŠ JNA, postavio strateške zadatke povlačenja i rasformiranja JNA u BiH njenom pretvaranje u teritorijalne jedinice "srpske republike Bosne i Hercegovine", potpunom srpskih jedinica starješinskim kadrom, oružjem i materijalno-tehničkim sredstvima, predislokaciji skladišta JNA na područja "srpske republike BiH", ojačavanju jedinica 2. VO artiljerijom i oklopnim sredstvima i učvršćivanju granica istočne Hercegovine na lijevoj obali rijeke Neretve, predislokaciji komande 2.VO na objekat "Goljak" kod Han Pijeska, i to je sve isplanirano 25. 3. 1992. u Beogradu. Iz mnoštva dokumenata vidljivo je da su na području takozvane srpske republike krajine, istočne Slavonije formirane veće jedinice TO i milicije i potpuno su naoružane i opremljene sredstvima bivše JNA, koje će preuzeti ulogu JNA nakon njenog povlačenja iz Republike Hrvatske.

išava  
rans-  
borac  
. Bio  
1989,  
regos-  
uste.  
sam

Tu su podaci koji govore konkretno šta se od koga zahtijeva a šta se daje. To je kompletna prepiska između paravojnih jedinica Srba u Republici Hrvatskoj i Republici Bosni i Hercegovini sa komandama i jedinicama bivše JNA, koja je, što se iz tih dokumenata jasno vidi, okupatorska vojska u Republici Hrvatskoj i Republici Bosni i Hercegovini. Posebno podvlačim jednu rečenicu u dokumentu koji je potpisao načelnik Prve uprave GŠ JNA general-potpukovnik Dragoljub Simonović i to 3. 4. 1992, gdje kaže: "Molimo da se ima u vidu da su zadaci namijenjeni isključivo za vašu ličnu upotrebu."

**13. i 14. maj:**

Obilazim položaje branilaca Sarajeva i prisustvujem analizama u komandama naših jedinica i štabovima odbrane grada.

om i  
javu  
naši  
ama"  
boga

**REZOLUCIJA SAVJETA SIGURNOSTI UN BR. 752**

**15. maj:**

U večernjim satima dobivam Rezoluciju Savjeta sigurnosti UN broj 752, koja je jednoglasno usvojena istoga dana (prilog 8). U tački jedan se kaže da nikakva promjena granica silom nije prihvatljiva. U tački tri se zahtijeva da odmah prestanu sve forme miješanja spolja u Republiku Bosnu i Hercegovinu, uključujući i one od jedinica JNA, kao i elemenata Hrvatske vojske, i da susjedi Republike Bosne i Hercegovine poduzmu oštru akciju da zaustave takvo miješanje i respektiraju teritorijalni integritet RBiH. Tačka četiri je najvažnija i mislim da je to najbitnija tačka u svim dosadašnjim rezolucijama Savjeta sigurnosti UN o našoj državi. Smatram da je ona realizirana u potpunosti da bi vrlo brzo prestao rat u BiH. Dakle, već juna ili jula 1992. prestao bi rat. Zbog toga moram podvući tu ključnu tačku broj četiri:

"Zahtijeva (misli se na Savjet sigurnosti) da one jedinice JNA i elementi Hrvatske vojske, koji su sada u Bosni i Hercegovini, moraju ili da se povuku ili da se stave pod nadležnost Vlade RBiH ili da se raspuste i razoružaju, a da se njihovo oružje stavi pod efikasan međunarodni nadzor, te zahtijeva od generalnog sekretara da razmotri, bez odlaganja, kakva međunarodna pomoć može biti obezbijedena u vezi sa ovim."

U tački broj pet zahtijeva se također da sve iregularne snage u RBiH budu raspuštene i razoružane.

U tački broj šest pozivaju se sve strane i ostale kojih se to tiče, da osiguraju da odmah prestane nasilno protjerivanje osoba iz područja gdje oni žive, te bilo kakvi pokušaji da se izmijeni etnički sastav populacije bilo gdje u bivšoj SFRJ.

Ponovo ističem tačku broj četiri, koju ću kasnije stalno podvlačiti i spominjati na svim razgovorima i pregovorima. Da je generalni sekretar Butros Gali realizirao ili želio realizirati ovu tačku ili čitavu Rezoluciju broj 752, tada bi u našoj državi vrlo

ske i  
ficire  
vrate  
žanje  
ature  
ume-  
fo je  
VO,  
2.VO  
rbije,  
vdžić,  
i BiH  
", po-  
dstvi-  
edini-  
ovine  
" kod  
enata  
ormi-  
bivše

jer je bio i organizator toga kursa. Karić nas informira da će se ovih dana otvoriti press-centar i štamparija Armije BiH, koji će služiti za propagandu naše borbe.

### OPET NAS VARAJU, PRIMIJETIMO LI MI TO?

#### 24. maj:

Dobili smo od JNA mali dio naoružanja ali bez municije. Nismo dobili ni 50% umanjenih količina naoružanja, koje smo trebali primiti od agresora, odnosno od JNA. Uočljivo je da smo dobili najveću količinu starih pušaka, koje naši borci zovu "tandžare", kalibra 7,9 mm, te nešto mitraljeza ali ne koliko smo trebali, odnosno dobili smo samo desetinu minobacača, automatskih i poluautomatskih pušaka. Municiju uopšte nismo dobili. Iz pregleda naoružanja i municije u četiri sarajevske općine i svakom laiku je jasno da smo dobili to što smo trebali, tj. da su nam vratili naše naoružanje i municiju, da bismo se mogli dobro braniti i čak organizirati proboj.

Trebali su nam vratiti više od dvije milijarde metaka kalibra 7,62 mm za puške i automatske puške, te oko 13 hiljada raznih vrsta mina za minobacače itd. Zbog toga se pregovori nastavljaju, vezano za oslobađanje ili napuštanje kasarni.

U prilogu 12 prikazan je aneks ugovora koji nikada nije realiziran, odnosno, realiziran je uz razne ispravke i izmjene. Naglašavam član br. 3. iz tog priloga, koji govori o isporuci, odnosno vraćanju oružja, dakle o polovini od oružja u četiri općine sarajevske i redosljed napuštanja kasarni. U članu br. 4. stoji da će se JNA povući iz RBiH najkraćim i najsigurnijim putem, što nikada nije urađeno. U nastavku su prilozima o broju naoružanja u pomenute četiri sarajevske općine.

Istoga dana dobivam pismo iz Njemačke od čovjeka koga do sada nisam poznavao. On se zove Džafer Mujkić-Šefer. On je već dvadesetak godina u Njemačkoj, a rodom je iz okolice mog rodnog Gradačca. Od početka našeg oslobodilačkog rata pomaže odbranu Sarajeva i rodnog nam Gradačca. To je biznismen koji ima svoj hotel u sjeverozapadnoj Njemačkoj i koji je dao vrlo mnogo i još daje za odbranu i oslobađanje naše države. Tu su i kopije raznih priznanica, čak i zahvalnice gospodinu Džaferu od raznih institucija naše države, za novac koji je u kešu predavao pojedincima ili organizacijama, koji su trebali taj novac iskoristiti na najbolji mogući način za oslobađanje naše domovine. Tu je i naše, odnosno moje i ministra odbrane pismo vezano za organizaciju prikupljanja donatorskih priloga za pomoć Armiji i narodu BiH. Posebno je interesantna uplatnica br. 30/92 od 29. 5. 1992, kojom je uplaćeno 100.000 njemačkih maraka za pomoć BiH. Ako se sabere sve sa priznanica i kada se ima u vidu ono što nije prikazano, a Džafer je nekoliko puta iz Njemačke dovezio u Gradačac "landrovere" sa duplim dnom pune eksploziva i municije i to predao braniocima Gradačca, cijenim da je ovaj čovjek poklonio odbrani naše države u novčanoj vrijednosti oko 500.000 njemačkih maraka.

li  
v  
d  
p  
š  
u  
s  
d  
  
re  
T  
sr  
R  
"  
d  
n.  
  
ta  
  
sa  
vo  
ra  
k:  
m  
sj  
H  
ra  
  
dj  
je  
ki  
d:  
je  
nj  
ko  
sv

## STJEPAN (ANTONA) ŠIBER

Roden 20.6.1938. u Gradačcu (BiH) u radničkoj obitelji. U rodnom gradu završio osnovnu školu i gimnaziju, a 1957. odlazi na Vojnu akademiju JNA u Šent Vid kraj Ljubljane. Po završetku akademije, na osobni zahtjev (kao treći u rangu te generacije), odlazi na službu u Travnik, u Tehnički remontni zavod.

Godine 1965. prekomandovan u Zagreb za vojnog kontrolora u RIZ, a 1967. upisuje studij elektrotehnike. Nakon diplomiranja 1970. na osobni zahtjev, dolazi na službu u Sarajevo.

Od 1971. do 1972. boravi u Beogradu i završava Visoku vojnu akademiju, a potom se vraća u Sarajevo. Kao major po činu od 1975. do 1977. studira u prvoj generaciji vanredne škole narodne odbrane u Beogradu. Od 1982. do 1984. vanredni je postdiplomac na studiju vojnih nauka i kao prvi elektroinženjer (i prvi Hrvat) postaje magistar vojnih nauka u bivšoj SFRJ.

Poslije ukidanja vojnih/armijskih oblasti, od 1989. do 1991. kao perspektivan oficir prekomandovan je u Beograd, na položaj zamjenika pomoćnika za logistiku I. vojne oblasti. A na osobnu molbu vraća se ponovo u Sarajevo u TO RBiH avgusta/kolovoza 1991.

Sedmog aprila/travnja 1992. stavlja se na raspolaganje Predsjedništvu RBiH, koje želi da ga postavi za zapovjednika TORBiH, ali on to odbija, uz obrazloženje da ne bi trebalo da uz ministra odbrane (tada je to bio Jerko Doko) i zapovjednik bude Hrvat. Predsjedništvo prihvata obrazloženje i određuje ga za načelnika Štaba, ujedno i zamjenika zapovjednika TORBiH, a uskoro i Armije RBiH.

Četrnaestog 12.1993. proizveden je u čin brigadnog generala, a januara/siječnja 1994. prvi od vojnika iz BiH odlazi u diplomaciju za vojnog atašea u Švicarsku Konfederaciju. Na tom položaju umirovljen je marta/ožujka 1997.

Prvi je od pripadnika Armije RBiH dobio Zlatnu policijsku značku MUP-a RBiH (6. 4 1993).



ŠIBER, S.: PREVARE  
ZABLUDE ISTINA (RABIC)  
MP cijena: 160,00  
Pk-219 / 27.06.2001



ISBN 9958-703-19-X